

Adam Zienkiewicz

University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

ORCID: 0000-0002-2824-7123

adam.zienkiewicz@uwm.edu.pl

Glosa krytyczna do wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 października 2021 r. (III AUa 745/20) oraz częściowo krytyczna do uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2023 r. (II USKP 94/22), dotycząca problemu „podwójnej” odpowiedzialności członków zarządu spółek kapitałowych za należności z tytułu składek

Critical Commentary on the Judgment of the Court of Appeals in Białystok of 27 October 2021 (III AUa 745/20) and Partially Critical to the Justification of the Judgment of the Supreme Court of 5 September 2023 (II USKP 94/22), Concerning the Problem of “Double” Liability of Members of the Management Board of Capital Companies for Dues for Contributions

ABSTRACT

The commented judgments of the Court of Appeal in Białystok and the Supreme Court, issued in the same case, refer to significant circumstances (premises) affecting the scope of subsidiary liability of a member of the management board of a capital company pursuant to Article 116 of the Tax Ordinance in conjunction with Articles 31 and 32 of the Act on the Social Insurance System for the company's arrears due to unpaid contributions, together with default interest and enforcement costs. The judgments in question deserve attention because the case raised important legal issue related to

---

CORRESPONDENCE ADDRESS: Adam Zienkiewicz, PhD, Dr. Habil., Professor at the University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Faculty of Law and Administration, Department of Theory and History of Law, Dybowskiiego 13, 10-723 Olsztyn, Poland.

the problem of “double” liability of management board members, which is of great importance for legal practice and jurisprudence in similar cases. In addition to critical comments on the voted judgments, the author presents a proposal for solving the legal issue, answering two questions included in the cassation complaint, formulating the essence of the analyzed problem.

Keywords: liability of members of the board of directors; receivables of the capital company for contributions; public receivables

WPROWADZENIE

Głosowane orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Białymstoku (III AUa 745/20) oraz Sądu Najwyższego (II USKP 94/22),¹ wydane w tej samej sprawie, odnoszą się do okoliczności (przesłanek) wpływających na zakres odpowiedzialności subsydiarnej członka zarządu spółki kapitałowej na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej² w zw. z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych³ za zaległości spółki z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz Fundusz Emerytur Pomostowych wraz z odsetkami za zwłokę oraz kosztami egzekucyjnymi.

Istotne zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie powstało w związku ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, który stwierdził brak subsydiarnej odpowiedzialności członka zarządu spółki z o.o. za zaległości składowe na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie, który pokrywa się z obowiązkiem naprawienia szkody, orzeczonym wobec niego na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) w wyroku karnym w związku z popełnieniem przestępstwa nieopłacania składek z art. 218 § 1a k.k.,⁴ gdyż w ocenie Sądu skutkowałyby to poniesieniem przez członka zarządu „podwójnej” odpowiedzialności za zobowiązania spółki.⁵

Omówienie rozważań prawnych poczynionych w głosowanych orzeczeniach przez Sąd Apelacyjny, a następnie przez Sąd Najwyższy w związku z wniesioną przez ZUS skargą kasacyjną, której konieczność rozpoznania uzasadniono faktem

¹ Zob. wyrok SA w Białymstoku z dnia 27 października 2021 r., III AUa 745/20, Legalis nr 2905654; wyrok SN z dnia 5 września 2023 r., II USKP 94/22, Legalis nr 2980502.

² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. 2023, poz. 2383, ze zm.).

³ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1230, ze zm.).

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2024, poz. 17, ze zm.).

⁵ Zob. uzasadnienie wyroku SA w Białymstoku z dnia 27 października 2021 r., III AUa 745/20, Legalis nr 2905654.

wystąpienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.⁶), wymaga w pierwszej kolejności przynajmniej krótkiego zarysowania stanu faktycznego i wyniku postępowania przed organem rentowym oraz sądem I instancji, a także istotnego dla podjętego zagadnienia prawnego zarzutu sformułowanego w apelacji, uwzględnionego przez Sąd Apelacyjny.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Olsztynie decyzją z dnia 13 grudnia 2018 r. na podstawie art. 108 § 1, art. 107 § 1 i 2, art. 109 § 2 oraz art. 116 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stwierdził, że członkowie zarządu J.K. i B.K. odpowiadają solidarnie za zobowiązania płatnika Jukon sp. z o.o. z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz Fundusz Emerytur Pomostowych wraz z odsetkami za zwłokę oraz kosztami egzekucyjnymi w łącznej kwocie 361 911,97 zł, w tym: 1) ubezpieczenie społeczne za okres: 12/2012–12/2013, 03/2014–05/2014, 03/2015, 08/2015, 11/2015–03/2018; 2) powszechne ubezpieczenie zdrowotne za okres: 12/2013–12/2013, 04/2014–05/2014, 04/2015, 08/2015–09/2015, 11/2015–03/2018; 3) Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres: 12/2012–12/2013, 04/2014, 12/2014, 04/2015, 08/2015, 11/2015–2018; 4) Fundusz Emerytur Pomostowych za okres: 12/2012–12/2013, 10/2014, 04/2015, 08/2015.

Od powyższej decyzji członkowie zarządu spółki J.K. i B.K. wnieśli odwołanie, zarzucając jej naruszenie: art. 108 § 2 pkt 2 lit. a, art. 107 § 1 i 2 pkt 2 oraz art. 116 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej przez błędną wykładnię i niewłaściwe ich zastosowanie, a w związku z tym niewłaściwe zastosowanie art. 108 i 109 Ordynacji podatkowej przez bezpodstawne przyjęcie, że zaszyły okoliczności uzasadniające zastosowanie odpowiedzialności solidarnej za zobowiązania podatkowe spółki jej członków zarządu. Odwołujący wnieśli o uchylenie zaskarżonej decyzji w całości i umorzenie postępowania w sprawie.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wnosił o jego oddalenie i zasądzenie od skarżącego kosztów procesu według norm przepisanych. Wskazał, że w toku postępowania wyjaśniającego w ZUS jednoznacznie ustalono zaistnienie dwóch przesłanek pozytywnych odpowiedzialności członków zarządu, przy jednoczesnym niewykazaniu przez nich którejkolwiek z trzech negatywnych przesłanek (egzoneracyjnych). W konsekwencji organ rentowy zasadnie przeniósł na odwołujących solidarną odpowiedzialność za należności z tytułu nieopłaconych składek wskazanych w sentencji zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Olsztynie podzielił stanowisko ZUS Oddział w Olsztynie i wyrokiem z dnia 14 lipca 2020 r. oddalił odwołanie (pkt I) oraz zasądził od odwołujących solidarnie na rzecz ZUS zwrot kosztów zastępstwa procesowego (pkt II).

⁶ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1550, ze zm.).

Sąd wskazał, że z zebranego w tej sprawie materiału dowodowego jednoznacznie wynika, iż ZUS wykazał pozytywne przesłanki odpowiedzialności członków zarządu, natomiast odwołujący nie wykazali, że zachodzą okoliczności wyłączające ich odpowiedzialność.

Od powyższego wyroku członkowie zarządu spółki wnieśli apelację. Zaskarżając wyrok w całości, wskazując na naruszenie art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej oraz art. 327¹ § 1 k.p.c. Apelujący ponadto zarzucili Sądowi Okręgowemu sprzeczność istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału przez przyjęcie odpowiedzialności solidarnej członków zarządu ze spółką Jukon za jej zobowiązania jako płatnika z tytułu nieopłaconych składek, podnosząc, że stwierdzenie takiej odpowiedzialności jest zbędne w kontekście nałożenia na nich takiej odpowiedzialności poprzez orzeczenie obowiązku naprawienia szkody w wyroku Sądu Rejonowego w Piszcu z dnia 29 kwietnia 2019 r. (II K 135/18).

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz zasądzenie od apelujących na rzecz organu rentowego kosztów postępowania apelacyjnego.

PROBLEM „PODWÓJNEJ” ODPOWIEDZIALNOŚCI CZŁONKÓW ZARZĄDU SPÓŁEK KAPITAŁOWYCH ZA NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU SKŁADEK

1. Stanowisko Sądu Apelacyjnego

W wyroku z dnia 27 października 2021 r. Sąd Apelacyjny orzekł, że (I) zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję ZUS z dnia 13 grudnia 2018 r. w ten sposób, iż stwierdza, że J.K. odpowiada za zobowiązania płatnika Jukon sp. z o.o. z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz Fundusz Emerytur Pomostowych wraz z odsetkami za zwłokę oraz kosztami egzekucyjnymi w łącznej kwocie: 11 260,31 zł, w tym: na ubezpieczenia społeczne (FUS) 3694,78 zł za okres 02/2017–03/2018; na ubezpieczenie zdrowotne (FUZ) 329,01 zł za okres 02/2017–03/2018; na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych (FEP) 7070,77 zł za okres 12/2012–12/2013, 10/2014, 04/2015, 08/2015; (II) oddala apelację w pozostałym zakresie; (III) odstępuje od obciążania J.K. kosztami zastępstwa procesowego na rzecz organu rentowego za I i II instancję.⁷

⁷ Zob. wyrok SA w Białymstoku z dnia 27 października 2021 r., III AUa 745/20, Legalis nr 2905654. W tym miejscu należy zauważyć, że członek zarządu B.K. zmarła w toku postępowania

W ocenie sądu II instancji apelacja członka zarządu okazała się zasadna w znacznej części. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko sądu I instancji, iż organ rentowy wykazał zaistnienie przesłanek pozytywnych warunkujących odpowiedzialność członka zarządu J.K. na gruncie art. 116 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, natomiast odwołujący nie wykazał żadnej z przesłanek negatywnych, która mogłaby uwolnić go od odpowiedzialności za zobowiązania składkowe spółki. Jednak Sąd Apelacyjny przyjął, że apelujący słusznie zarzucił, iż Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Piszcu II Wydziału Karnego z dnia 29 kwietnia 2019 r. (II K 135/18). Wyrokiem tym J.K. i B.K. zostali uznani za winnych tego, że w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2013 r., od 1 marca 2014 r. do 31 maja 2014 r., w grudniu 2014 r., od 1 marca 2015 r. do 30 kwietnia 2015 r., od 1 lipca 2015 r. do 30 września 2015 r. oraz od 1 listopada 2016 r. do 31 stycznia 2017 r., będąc członkami zarządu Jukon sp. z o.o., wspólnie i w porozumieniu uporczywie naruszyli prawa zatrudnionych przez siebie pracowników w ten sposób, że nie dopełnili ustawowego obowiązku opłacenia składek, gdyż nie odprowadzili składek za pracowników, doprowadzając do zadłużenia z tego tytułu w kwocie 600 904,38 zł z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne oraz w kwocie 42 348,15 zł z tytułu składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, czym działali na szkodę wymienionych pracowników oraz ZUS Oddział w Olsztynie. Czyn ten kwalifikuje się jako występki z art. 218 § 1a k.k., za co wymierzono oskarżonym karę grzywny (I) oraz na podstawie art. 46 § 1 k.k. orzeczono wobec oskarżonych J.K. i B.K. solidarny obowiązek naprawienia szkody w kwocie 631 774,92 zł na rzecz pokrzywdzonego ZUS Oddział w Olsztynie (II).

Sąd Apelacyjny sformułował tezę, że nałożenie na odwołującego J.K. w wyroku karnym obowiązku naprawienia szkody na rzecz ZUS Oddział w Olsztynie ma wpływ na zakres jego odpowiedzialności subsydiarnej jako członka zarządu spółki, orzeczonej w postępowaniu odwoławczym od zaskarżonej decyzji organu rentowego z dnia 13 grudnia 2018 r., ustalającej odpowiedzialność za zobowiązania płatnika Jukon sp. z o.o. z tytułu nieopłaconych składek wraz z odsetkami za zwłokę oraz kosztami egzekucyjnymi.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że należności składkowe wynikające z zaskarżonej decyzji w przeważającej części pokrywają się z należnościami objętymi wyrokiem Sądu Rejonowego w Piszcu z dnia 29 kwietnia 2019 r., a następnie stwierdził: „Prawomocne zakończenie postępowania odwoławczego zakończone oddaleniem odwołania od zaskarżonej decyzji ZUS spowodowałoby zatem nałożenie na odwołującego »podwójnej« odpowiedzialności za te same należności składkowe (na podstawie wyroku karnego z 29 kwietnia 2019 r. – obowiązek naprawienia szkody

---

apelacyjnego. Z tej przyczyny Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 13 października 2021 r. umorzył postępowanie w stosunku niej.

w kwocie 631 774,92 zł i na mocy zaskarżonej decyzji – obowiązek zwrotu należności w wysokości 361 911,97 zł). Powyższe mogłoby doprowadzić do sytuacji, że wobec odwołującego toczyłyby się równoległe dwa postępowania egzekucyjne, na podstawie dwóch odrębnych tytułów wykonawczych (wydanego przez sąd karny i administracyjny), zmierzające do wyegzekwowania tych samych należności. W ocenie Sądu Apelacyjnego w przedstawionej sytuacji nałożenie na odwołującego obowiązku zapłaty całości należności składkowych wynikających z zaskarżonej decyzji organu rentowego będzie skutkowało poniesieniem przez niego »podwójnej« odpowiedzialności za zobowiązania spółki »Jukon«. W konsekwencji – jak stwierdził sąd II instancji – w pełni uprawnione jest ograniczenie w tym postępowaniu zakresu odpowiedzialności J.K. do kwot zobowiązań z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz Fundusz Emerytur Pomostowych wraz z odsetkami za zwłokę oraz kosztami egzekucyjnymi, które nie zostały objęte obowiązkiem naprawienia szkody na rzecz ZUS w wyroku Sądu Rejonowego w Piszcu z 29 kwietnia 2019 r. sygn. akt II K 135/18, czyli łącznie do kwoty 11 260,31 zł”⁸.

2. Skarga kasacyjna organu rentowego

Z rozstrzygnięciem Sądu Apelacyjnego nie zgodził się organ rentowy, który złożył skargę kasacyjną, wnosząc o uchylenie zaskarżonej części wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie apelacji odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 lipca 2020 r. (IV U 388/19) odnośnie do odpowiedzialności odwołującego J.K. za zobowiązania płatnika Jukon sp. z o.o. z tytułu nieopłaconych składek wraz z odsetkami za zwłokę oraz kosztami egzekucyjnymi – również co do pozostałych okresów składkowych i wymiarów kwotowych należności ustalonych w zaskarżonej decyzji ZUS z dnia 13 grudnia 2018 r., obejmujących kwotę łączną 350 651,66 zł (stanowiącą różnicę pomiędzy pełną kwotą łączną ustaloną w wyżej wskazanej decyzji ZUS, tj. 361 911,97 zł, i kwotę 11 260,31 zł ustaloną w pkt I zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego, co do której Sąd stwierdził odpowiedzialność odwołującego).

Jako podstawę skargi wskazano naruszenie prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 116 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe niezastosowanie. Wskazując na powyższą podstawę, ZUS wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Konieczność rozpoznania skargi kasacyjnej uzasadnił faktem wystąpienia w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które ujęto w postaci dwóch pytań:

⁸ Zob. uzasadnienie wyroku SA w Białymstoku z dnia 27 października 2021 r., III AUa 745/20, Legalis nr 2905654.

1. Czy członek zarządu spółki z o.o. ponosi odpowiedzialność na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych za jej zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz Fundusz Emerytur Pomostowych wraz z odsetkami za zwłokę oraz kosztami egzekucyjnymi, gdy wyżej wskazane należności składkowe objęte decyzją ZUS stwierdzającą solidarną odpowiedzialność członka zarządu wraz ze spółką na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej zostały następnie w przeważającej części objęte obowiązkiem naprawienia szkody orzeczonym wobec odwołującego się na podstawie art. 46 § 1 k.k. w prawomocnym wyroku w postępowaniu karnym, skazanego na podstawie art. 218 § 1a k.k. (i to jeżeli ten obowiązek obejmuje jedynie zaległe należności składkowe, jako tzw. należność główną, bez związanych z nią odsetek za zwłokę oraz kosztów egzekucyjnych)?
2. Czy to, że może hipotetycznie zaistnieć sytuacja, iż wobec członka zarządu spółki z o.o. mogą się toczyć równoległe dwa postępowania egzekucyjne, na podstawie dwóch odrębnych tytułów wykonawczych (wyroku karnego i decyzji administracyjnej), zmierzające do wyegzekwowania tych samych wyżej wskazanych należności składkowych, w tym w świetle obowiązków prawnych i uprawnień wierzyciela i dłużnika (m.in. co do ochrony prawnej przed niezgodną z prawem egzekucją) – stanowi okoliczność (przesłankę) wyłączającą odpowiedzialność subsydiarną członka zarządu spółki z o.o., na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z tytułu należności składkowych, które w przeważającej części pokrywają się w decyzji administracyjnej wydanej przez ZUS na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej i następnie w wyroku wydanym w postępowaniu karnym, skazującym na podstawie art. 218 § 1a k.k., w którym Sąd orzekł na podstawie art. 46 § 1 k.k. obowiązek naprawienia szkody wobec tegoż członka zarządu spółki z o.o. jako dłużnika składkowego?

3. Stanowisko Sądu Najwyższego

Sąd Najwyższy przyjął skargę kasacyjną ZUS do rozpoznania i następnie wyrokiem z dnia 5 września 2023 r. (II USKP 94/22) zgodnie z jej wnioskiem orzekł merytorycznie, że uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 października 2021 r. (III AUa 745/20) i oddala apelację. Pomimo tego w uzasadnieniu wyroku nie odniósł się jednak odpowiednio szczegółowo i jednoznacznie do zagadnienia prawnego, w tym do pytań sformułowanych przez organ rentowy, co zostanie omówione w dalszej części glosy w ramach tzw. uwag częściowo krytycznych do uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego.

UWAGI KRYTYCZNE DO WYROKU SĄDU APELACYJNEGO

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że sąd II instancji swojej kardynalnej tezy o konieczności uniknięcia „podwójnej” odpowiedzialności członka zarządu spółki, wynikającej z wyroku sądu karnego oraz decyzji ZUS, nie oparł wprost na jakiegokolwiek podstawie prawnej czy też relewantnym orzecznictwie sądowym lub poglądach doktryny prawniczej. Nie przedstawił również żadnego rozumowania interpretacyjnego dla poparcia swojego stanowiska na podstawie technik egzegezy aktów prawnych czy innych źródeł podstawy normatywnej aktów stosowania prawa odpowiednio w ramach dyrektyw wykładni *sensu stricto* czy wykładni *sensu largo*.⁹ Brak merytorycznej argumentacji Sądu Apelacyjnego podkreślił Sąd Najwyższy rozpoznający skargę kasacyjną organu rentowego, wskazując, że „stanowisko Sądu Apelacyjnego nie zostało uzasadnione merytorycznymi argumentami odnośnie do zarówno funkcji art. 116, jak i relacji dwóch podstawowych kwestii zawartych w pytaniach, czyli relacji stosowania klauzuli antykumulacyjnej do stosowania instrumentów publicznoprawnych. Problem zawarty w pytaniach dotyczy nie tylko relacji tytułów prawa karnego do prawa powszechnego (sądu pracy), ale też spójności systemu”.¹⁰

Nie sposób zgodzić się z rozstrzygnięciem i uzasadnieniem Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie, już na etapie (mającej co do zasady prymat) wykładni literalnej relewantnych przepisów prawnych (postrzeganych następnie również w kontekście systemowo-funkcjonalnym), gdyż wśród enumeratywnie wymienionych tzw. przesłanek egzoneracyjnych ustawodawca nie przewidział możliwości uniknięcia odpowiedzialności subsydiarnej członka zarządu spółki z o.o. na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej za zobowiązania spółki, gdy przedmiotowe zobowiązania stwierdzone w decyzji administracyjnej ustalającej odpowiedzialność członka zarządu spółki pokrywają się w przeważającej części ze zobowiązaniami, których dotyczy obowiązek naprawienia szkody orzeczony wyrokiem w postępowaniu karnym na podstawie art. 46 k.k. (w tym w związku ze skazaniem na podstawie art. 218 § 1a k.k.). Jednocześnie w katalogu wyżej wskazanych przesłanek ustawodawca literalnie nie przewidział możliwości uniknięcia odpowiedzialności subsydiarnej członka zarządu spółki z o.o. na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej za zobowiązania spółki, gdy może hipotetycznie zaistnieć sytuacja, że wobec członka zarządu spółki z o.o. mogą się toczyć równoległe dwa postępowania egzekucyjne, na podstawie dwóch odrębnych tytułów wykonawczych (wyroku karnego i decyzji administracyjnej), zmierzające do wyegzekwowania tej samej należności (w tym tych samych należności składkowych).

⁹ Szerzej na temat dyrektyw wykładni *sensu stricto* i wykładni *sensu largo* oraz źródeł podstawy normatywnej aktów stosowania prawa zob. np. L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010; L. Leszczyński, *Zagadnienia teorii stosowania prawa. Doktryna i tezy orzecznictwa*, Kraków 2001.

¹⁰ Zob. uzasadnienie wyroku SN z dnia 5 września 2023 r., II USKP 94/22, Legalis nr 2980502, s. 18.

W doktrynie prawa i w judykaturze odnośnie do należności publicznoprawnych w postaci składek na ubezpieczenie społeczne uiszczanych na rzecz ZUS, jako niemających charakteru roszczenia (w ujęciu cywilnoprawnym), podnoszony jest problem braku zasadności zastosowania tzw. klauzuli antykumulacyjnej związanej z regulacją art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k.,¹¹ który m.in. stanowi, że obowiązku naprawienia szkody nie orzeka się, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono.¹² Przy czym w niniejszej sprawie powstało istotne zagadnienie prawne dalej idące (podniesione zwłaszcza w pierwszym z pytań sformułowanych przez organ rentowy), dotyczące sytuacji następczej już po prawomocnym orzeczeniu obowiązku naprawienia szkody przez sąd karny.

W tym miejscu w ocenie glosującego należy w szczególności zauważyć następujące kwestie.

Po pierwsze, odpowiedzialność prawno-ekonomiczna na podstawie orzeczenia sądu karnego oraz odpowiedzialność subsydiarna na podstawie decyzji administracyjnej, utrzymana orzeczeniem sądu pracy i ubezpieczeń społecznych, nie stoją w kolizji do siebie i się nie wykluczają. Uwzględniając przy tym odrębny charakter, cele i zakres podmiotowo-przedmiotowy tych postępowań, należy dostrzec ich specyficzne *iunctim*, które stanowi słuszną ochrona interesu wierzyciela publicznoprawnego.

Po drugie, dysponując dwoma tytułami wykonawczymi, ZUS ma prawo zdecydować, w oparciu o który z nich i w jakim zakresie będzie prowadził ewentualne postępowanie egzekucyjne, tak aby adekwatnie zaspokoić zaległe należności składkowe, przy jednoczesnym uwzględnieniu specyfiki odpowiedzialności wywodzonej z Ordynacji podatkowej (odpowiedzialność subsydiarna, gwarancyjna za należności spółki) oraz odszkodowawczej z prawa karnego (sankcja, probacja). Jak słuszenie wskazał Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 7 lipca 2017 r., „należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych nie mieszczą się w pojęciu »roszczenia«, do którego odwołuje się przepis art. 415 § 1 k.p.k. Są to bowiem daniny publiczne, obowiązek uiszczania których wynika z odrębnych ustaw, a ich dochodzenie przez uprawnione organy może nastąpić w drodze egzekucji administracyjnej na podstawie wydanych w tym postępowaniu tytułów wykonawczych, co jednakże nie wyklucza możliwości zasądzenia odszkodowania w trybie art. 46 § 1 k.k. w sytuacji, gdy na datę wyrokowania świadczenia te nie zostały uiszczone

¹¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2024, poz. 37, ze zm.).

¹² Zob. np. wyrok SN z dnia 19 stycznia 2017 r., I KZP 15/16, Legalis nr 1546733; wyrok SA w Szczecinie z dnia 28 lipca 2017 r., II AKa 27/17, Legalis nr 1683398; D. Święcki, *Zakres klauzuli antykumulacyjnej z art. 415 k.p.k.*, [w:] *Dochodzenie roszczeń cywilnoprawnych a proces karny*, red. A. Lach, Warszawa 2018, s. 59–60.

i nie doszło do przedawnienia ich wymagalności, ocenianego na gruncie regulacji prawnych ich dotyczących”.¹³ Jak trafnie skonstatował Sąd Najwyższy rozpoznający skargę kasacyjną w niniejszej sprawie, „stosowanie art. 415 § 1 k.p.k. ma zapobiegać sytuacji, w której w obrocie prawnym występować będzie więcej niż jeden tytuł wykonawczy dotyczący tego samego roszczenia. Nie może się to jednak odbywać kosztem osłabienia realizacji celów procesu w zakresie, w jakim dotyczy on prawnej ochrony pokrzywdzonego (wierzyciela) (A. Pilch, *Warunki stosowania klauzuli antykumulacyjnej z art. 415 k.p.k.*, [w:] *Studia i analizy Sądu Najwyższego. Przegląd orzecznictwa za rok 2021*, red. J. Kosonoga, Warszawa 2022, s. 487 i n.)”.¹⁴

Po trzecie, zupełnie nieuzasadnione jest sugerowanie przez Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie, że organ rentowy może dochodzić w trybie egzekucyjnym kwot przewyższających rzeczywiste zadłużenie (np. sumując należności z dwóch tytułów). Przy czym należy dostrzec, że w razie jakichkolwiek hipotetycznych zarzutów wobec organu rentowego co do prowadzenia egzekucji, w sytuacji gdyby np. doszło do wygaśnięcia części czy całości zobowiązania, strona odwołująca może skorzystać z przewidzianych prawem środków zaskarżenia (np. powództwa przeciwegzekucyjnego¹⁵). Warto również zauważyć, że sytuacja prowadzenia dwóch postępowań egzekucyjnych w związku z tym samym zadłużeniem w oparciu o dwa tytuły wykonawcze nawet w obrębie egzekucji sądowej jest zgodnie z obowiązującym prawem czasem praktykowana przez ZUS, np. w sytuacji solidarnej odpowiedzialności dwóch członków zarządu spółki odpowiadających za jej należności składkowe, które to postępowania egzekucyjne prowadzą dwaj komornicy posiadający rewir działania w innych obszarach apelacyjnych, gdyż dłużnicy mają miejsce zamieszkania na terenie obszaru innych sądów apelacyjnych. Na marginesie należy zauważyć, że sugerowana przez sąd II instancji prognoza co do ryzyka „podwójnej” odpowiedzialności członka zarządu bezpodstawnie *a priori* stawia organ rentowy w negatywnym świetle – jako wierzyciela, który mógłby próbować zdublować w toku egzekucji własną wierzytelność, co stałoby w nagannej kolizji zwłaszcza z fundamentalnymi

¹³ Zob. wyrok SA w Białymstoku z dnia 7 lipca 2017 r., II AKA 69/17, Legalis nr 1674200.

¹⁴ Zob. uzasadnienie wyroku SN z dnia 5 września 2023 r., II USKP 94/22, Legalis nr 2980502, s. 14.

¹⁵ Por. analogiczne rozważania A. Kappesa (*Odpowiedzialność członków zarządu spółek za zobowiązania spółki z o.o.*, Warszawa 2009, s. 109–110), dotyczące braku problemu w uniemożliwieniu „podwójnego” zaspokojenia wierzytelności przez wierzyciela spółki (od członka zarządu oraz z masy upadłości spółki) w sytuacji wydania decyzji o przeniesieniu odpowiedzialności na członka zarządu spółki w trakcie trwającego postępowania upadłościowego, i to w sytuacji braku pewności, jaki finalnie będzie jego rezultat co do zaspokojenia w całości czy też w części wierzytelności z masy upadłości (autor podnosi brak obawy o bezpodstawne wzbogacenie wierzyciela np. w związku z możliwością zgłoszenia przez członka zarządu w razie potrzeby roszczenia syndykowi na podstawie art. 518 § 1 pkt 1 Kodeksu cywilnego, gdy doszło do zaspokojenia przez niego długu, oraz wskazuje na roszczenie regresowe członka zarządu).

zasadami praworządności, prawdy obiektywnej czy pogłębiania zaufania obywateli do organów władzy publicznej, wynikającymi z art. 6, 7 i 8 k.p.a.¹⁶

Po czwarte, doprowadzenie przez analizowane orzeczenie Sądu Apelacyjnego do sytuacji, w której dochodzenie całości należności składkowych przez ZUS w trybie egzekucyjnym będzie musiało odbywać się na podstawie dwóch różnych rodzajowo tytułów wykonawczych i trybów (sądowego i administracyjnego), w tym posiadających odmienną co do katalogu podmiotów zobowiązanych (odpowiedzialność solidarna na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej członków zarządu wraz ze spółką), czy odmienną regulację co do okresu przedawnienia – mogłoby niepotrzebnie utrudniać postępowanie egzekucyjne i ochronę praw wierzyciela publicznoprawnego.

Po piąte, należy podkreślić, że należności uwzględnione wyrokiem sądu karnego w ramach tzw. obowiązku naprawienia szkody obejmują jedynie należności główne (bez odsetek i kosztów egzekucyjnych). Sytuację, w której doszłoby do braku przypisania odpowiedzialności prawnej członka zarządu spółki na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej za okresy uwzględnione orzeczoną (w tym nierealizowanym) obowiązkiem naprawienia szkody na podstawie wyroku sądu karnego, można ocenić jako bezpodstawne pozbawienie wierzyciela publicznoprawnego możliwości dochodzenia odsetek od całości należności głównej nieuiszczonej w terminie oraz poniesionych kosztów egzekucji.

Tym samym stwierdzenie decyzją administracyjną przez ZUS odpowiedzialności solidarnej członków zarządu spółki wraz ze spółką na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej, pomimo prawomocnego orzeczenia obowiązku naprawienia szkody w postępowaniu karnym, dotyczącego nawet przeważającej części zaległości składkowych objętych wyżej wskazaną decyzją, nie może być traktowane (zgodnie z przywołanym wcześniej orzecznictwem) jako sprzeczne z tzw. klauzulą antykumulacyjną, gdyż nie ma ona w takiej sprawie zastosowania. W niniejszej sprawie przesądził to Sąd Rejonowy w Piszku wyrokiem w postępowaniu karnym z dnia 19 kwietnia 2019 r., w konsekwencji traktując prowadzone postępowanie karne oraz postępowanie przed Sądem Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z odwołania członka zarządu spółki jako odrębne, niewykluczające się tryby odpowiedzialności, mające inną charakterystykę podmiotową, przedmiotową i cele.

Konkludując, należy stwierdzić, że Sąd Apelacyjny nie miał żadnych podstaw, aby analizowaną okoliczność orzeczenia obowiązku naprawienia szkody traktować jako kolejną tzw. przesłankę egzoneracyjną (w tym wykraczającą poza regulację Ordynacji podatkowej), umożliwiającą uniknięcie przez członka zarządu subsydiarnej odpowiedzialności na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej za zobowiązania spółki kapitałowej, w tym należności składkowe, w zw. z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

¹⁶ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. 2023, poz. 775).

UWAGI CZĘŚCIOWO KRYTYCZNE DO UZASADNIENIA WYROKU SĄDU NAJWYŻSZEGO

Pomimo tego, że Sąd Najwyższy przyjął skargę kasacyjną ZUS do rozpoznania, a następnie wyrokiem z dnia 5 września 2023 r. (II USKP 94/22) zgodnie z jej wnioskiem orzekł merytorycznie, że uchyla zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 27 października 2021 r. (III AUa 745/20) i oddala apelację, w uzasadnieniu wyroku nie odniósł się odpowiednio szczegółowo i jednoznacznie do zagadnienia prawnego, w tym nie udzielił odpowiedzi na stanowiące jego istotę dwa pytania sformułowane przez organ rentowy, chociaż nie doczekały się one wcześniej w judykaturze rozstrzygnięcia (czy linii orzeczniczej). Sąd Najwyższy nie podjął się rozważenia istoty sformułowanego zagadnienia prawnego, niezasadnie przyjmując, że zostało ono już wcześniej zbadane, o czym miałyby świadczyć przywołany wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2017 r. (I KZP 15/16), w którym uchylono się od odpowiedzi na pytanie prawne, czy art. 415 § 1 k.p.k. ma zastosowanie do składek na rzecz ZUS, niemniej w uzasadnieniu Sąd Najwyższy wypowiedział się stanowczo, że klauzula antykumulacyjna nie ma zastosowania do należności publicznoprawnych, w tym do składek ZUS.¹⁷ Pomimo tego, że rozpoznając niniejszą sprawę, Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wskazał, iż zdaniem strony skarżącej kasacyjnie mamy do czynienia z zagadnieniem prawnym dalej idącym, odpowiednio się do niego nie odniósł. Co istotne, nie dotyczy ono wprost problematyki stosowania przez sąd karny klauzuli antykumulacyjnej w sytuacji wcześniejszego ustalenia decyzją administracyjną odpowiedzialności członków zarządu za zaległości publicznoprawne spółki kapitałowej, tylko sytuacji następczej, tj. utrzymania w postępowaniu sądowym tej odpowiedzialności pomimo już orzeczonego prawomocnie obowiązku naprawienia szkody przez sąd karny. Sformułowane zagadnienie prawne powinno zostać rozpoznane w kontekście podniesionego przez Sąd Apelacyjny problemu uniknięcia „podwójnej” odpowiedzialności, w tym prowadzącego do uwolnienia członka zarządu od jakiegokolwiek odpowiedzialności za należności uboczne i koszty egzekucji, i to pomimo różnych trybów, celów i zakresu podmiotowo-przedmiotowej odpowiedzialności wynikającej z postępowania karnego i administracyjnego.

Tym samym Sąd Najwyższy pozostawił zagadnienie prawne bez szczegółowego rozpoznania, w istocie prowadząc rozważania poświęcone przede wszystkim: generalnym wywodom związanym z wymogami stawianymi pytaniami prawnym w trybie art. 390 k.p.c.; zestawieniu wybranych judykatów i poglądów doktryny prawa odnoszących się do stosowania przez sądy karne klauzuli antykumulacyjnej; kilku formalnoprawnym uwagom krytycznym wobec skargi kasacyjnej, w tym

¹⁷ Zob. uzasadnienie wyroku SN z dnia 5 września 2023 r., II USKP 94/22, Legalis nr 2980502, s. 13.

związany z kumulatywnym sformułowaniem zarzutu błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania art. 116 Ordynacji podatkowej,¹⁸ spuentowanych jedynie ogólnym stwierdzeniem, które można traktować jako bazowe dla rozstrzygnięcia: „Sąd Najwyższy w obecnym składzie opowiada się za następującym kierunkiem wykładni i podziela interpretację, że klauzula nie ma zastosowania do należności publicznoprawnych w postaci składek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych”.¹⁹

Sąd Najwyższy w pierwszej części uzasadnienia skoncentrował się na wywodach dotyczących instytucji pytań prawnych przewidzianej w art. 390 k.p.c., która jest dedykowana sądom odwoławczym, a nie wprost stronom mającym możliwość sformułowania w skardze kasacyjnej zagadnień prawnych zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przy czym należy wskazać, że przedstawione przez organ rentowy zagadnienie prawne jako przesłanka uzasadniająca przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania spełniało wymagane w orzecznictwie Sądu Najwyższego wymóg przytoczenia przepisów prawa, na tle których ono powstało, przedstawienia argumentów prawnych prowadzących do rozbieżnych ocen prawnych, a także podkreślało, że jest to zagadnienie dotychczas dostatecznie niewyjaśnione, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz również szerzej – dla praktyki sądowej.²⁰

Analizując zasadniczą część uzasadnienia głosowanego wyroku, można odnieść wrażenie, że oczekiwaniem Sądu Najwyższego było, aby to przede wszystkim skarżący udzielił pełnej i odpowiednio abstrakcyjnej odpowiedzi na sformułowane zagadnienia prawne wraz z wyczerpującym uzasadnieniem, ewentualnie wskazał na możliwe warianty jego rozstrzygnięcia, podczas gdy rola Sądu Najwyższego miałyby koncentrować się na opowiedzeniu się za jedną z opcji rozwiązania tzw. trudnego

¹⁸ Formułując formalnoprawną uwagę krytyczną wobec skargi kasacyjnej, Sąd Najwyższy niezasadnie wskazał, że organ rentowy w sposób wadliwy sformułował kumulatywnie zarzut błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania art. 116 Ordynacji podatkowej, podczas gdy – po pierwsze – organ rentowy w rzeczywistości sformułował kumulatywnie zarzut błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania art. 116 Ordynacji podatkowej, i to podniesiony w kontekście wykładni art. 415 k.p.k., a po drugie, trudno się zgodzić z tym, że pogląd o wadliwości formułowania kumulatywnego zarzutu błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania danego przepisu ma charakter uniwersalny dla każdej sytuacji faktyczno-prawnej, w tym dotyczącej analizowanej sprawy, w której błędna wykładnia art. 116 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 415 k.p.k. doprowadziła do błędnego niezastosowania art. 116 Ordynacji podatkowej, a więc można również wskazać na wadę na etapie niewłaściwej subsumpcji. Ponadto należy dostrzec, że gdyby tzw. racjonalny ustawodawca uważał, iż w żadnej sytuacji faktyczno-prawnej nie można łączyć obydwu zarzutów, to zgodnie z wymogami logiki i zasadami techniki prawodawczej w treści przepisu art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. użyłby spójnika alternatywy rozłącznej „albo”, a nie alternatywy nierozłącznej „lub”. Por. np. Z. Ziemiński, *Logika praktyczna*, Warszawa 1994, s. 78; A. Malinowski (red.), *Logika dla prawników*, Warszawa 2020, s. 79.

¹⁹ Zob. uzasadnienie wyroku SN z dnia 5 września 2023 r., II USKP 94/22, Legalis nr 2980502, s. 19.

²⁰ Zob. np. wyrok SN z dnia 3 lutego 2021 r., I PSK 46/21, Legalis 2568339.

przypadku (*hard case*).²¹ Trudno zgodzić się z taką minimalistyczną wizją aktywności Sądu Najwyższego na etapie rozpoznawania zagadnień prawnych (zwłaszcza gdy nie doczekały się one wcześniej odpowiedniego rozpoznania, tak jak w analizowanej sprawie) oraz z ogólną konstatacją Sądu Najwyższego, że „organ rentowy nie ustosunkował się do pytań, nie określił ich istoty ani problemu, który i w jaki sposób należy rozstrzygnąć, ani też nie obronił zarzutu naruszenia art. 116 ustawy Ordynacji podatkowa. Niejasne jest powiązanie ze sobą w skardze różnych wartości i kwestii”.²² W tym miejscu należy podkreślić, że gdyby w skardze kasacyjnej organ rentowy nie wykazał, iż przedstawione zagadnienie prawne jest istotne dla porządku prawnego, nowe, dostatecznie niewyjaśnione ani odpowiednio by nie sformułował jego treści wraz z argumentacją wskazującą na możliwość rozbieżnych ocen prawnych i kierunek wykładni, to skarga kasacyjna nie powinna zostać przyjęta do rozpoznania.

Kwestia stosowania klauzuli antykumulacyjnej do składek ZUS nie była istotą rozpoznawanej sprawy ani nie była sporna, gdyż rzeczywisty problem prawny sprawy, który nie doczekał się odpowiednio szczegółowego wyjaśnienia przez Sąd Najwyższy, zogniskowany był wokół sytuacji następczej (po prawomocnym orzeczeniu obowiązku naprawienia szkody przez sąd karny) oraz podniesionej przez Sąd Apelacyjny koncepcji ryzyka „podwójnej” odpowiedzialności członków zarządu (w sytuacji, gdyby doszło do uprawomocnienia się tej decyzji), która miałyby – pomimo jej nieuwzględnienia przez ustawodawcę w zamkniętym katalogu przesłanek egzoneracyjnych z art. 116 Ordynacji podatkowej – stanowić dodatkową okoliczność pozwalającą na uwolnienie członków zarządu od subsydiarnej odpowiedzialności za należności składkowe, jak również nieobjęte obowiązkiem naprawienia szkody należności odsetkowe i koszty bezskutecznej egzekucji prowadzonej wobec dłużnika pierwotnego – spółki kapitałowej.

PODSUMOWANIE

Mając na uwadze powyższe ustalenia, w ocenie glosującego należy opowiedzieć się za stanowiskiem, że okoliczność, iż wobec członka zarządu sąd karny prawomocnie orzekł (już po wydaniu przez ZUS zaskarżonej decyzji przenoszącej odpowiedzialność na członka zarządu spółki z o.o.) na podstawie art. 46 § 1 k.k. obowiązek naprawienia szkody dotyczący należności składkowych (obejmujących jedynie zaległe należności składkowe jako tzw. należność główną, bez związa-

²¹ Szerzej na temat rozumienia oraz przykładów tzw. trudnych przypadków (*hard cases*) zob. np. J. Zajadło, *Co to są hard cases?*, [w:] *Fascynujące ścieżki filozofii prawa 2*, red. J. Zajadło, K. Zeidler, Warszawa 2021, s. 11–23.

²² Zob. uzasadnienie wyroku SN z dnia 5 września 2023 r., II USKP 94/22, Legalis nr 2980502, s. 17–18.

nych z nią odsetek za zwłokę oraz kosztów egzekucyjnych), pokrywających się w przeważającej części z należnościami składkowymi ujętymi w wyżej wskazanej decyzji ZUS, nie może stanowić przesłanki egzoneracyjnej, uwalniającej członka zarządu od odpowiedzialności na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych za zaległości składkowe spółki z o.o. Wynika to nie tylko z wykładni relewantnych przepisów, lecz także z odrębności i niewykluczania się trybów odpowiedzialności członka zarządu spółki kapitałowej wynikających z postępowania karnego i administracyjnego, mających inną zakresową charakterystykę podmiotową, przedmiotową i cele.

Ponadto to, że może hipotetycznie zaistnieć sytuacja, iż wobec członka zarządu spółki z o.o. mogą się toczyć równoległe dwa postępowania egzekucyjne, na podstawie dwóch odrębnych tytułów wykonawczych (wyroku karnego i decyzji administracyjnej), zmierzające do wyegzekwowania tych samych wyżej wskazanych należności składkowych, w tym w świetle obowiązków prawnych oraz uprawnień wierzyciela i dłużnika (m.in. co do ochrony prawnej przed niezgodną z prawem egzekucją), nie stanowi okoliczności (przesłanki) wyłączającej odpowiedzialność subsydiarną członka zarządu spółki z o.o. na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z tytułu należności składkowych, i to pomimo tego, że należności publicznoprawne w przeważającej części pokrywają się w decyzji administracyjnej wydanej przez ZUS na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej i następnie w wyroku wydanym w postępowaniu karnym, skazującym na podstawie art. 218 § 1a k.k., w którym sąd karny orzekł na podstawie art. 46 § 1 k.k. obowiązek naprawienia szkody wobec tegoż członka zarządu spółki z o.o. jako dłużnika składkowego.

Stąd też koncepcję uwolnienia członka zarządu spółki kapitałowej (obciążonego obowiązkiem naprawienia szkody prawomocnym wyrokiem karnym) od odpowiedzialności na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych za zaległości składkowe spółki z uwagi na wskazane przez Sąd Apelacyjny ryzyko ponoszenia przez niego „podwójnej” odpowiedzialności za te same zaległości składkowe spółki (w tym pomijającej całkowicie należności uboczne i koszty egzekucji) należy uznać za nietrafną i bezzasadnie premiującą członków zarządu zadłużonych spółek kapitałowych kosztem ZUS jako wierzyciela publicznoprawnego, będącego rzecznikiem interesu publicznego, zobligowanego do dbałości o interes funduszy ubezpieczeniowych, którymi zarządza.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Kappes A., *Odpowiedzialność członków zarządu spółek za zobowiązania spółki z o.o.*, Warszawa 2009.
- Leszczyński L., *Zagadnienia teorii stosowania prawa. Doktryna i tezy orzecznictwa*, Kraków 2001.
- Malinowski A. (red.), *Logika dla prawników*, Warszawa 2020.
- Morawski L., *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010.
- Święcki D., *Zakres klauzuli antykumulacyjnej z art. 415 k.p.k.*, [w:] *Dochodzenie roszczeń cywilnoprawnych a proces karny*, red. A. Lach, Warszawa 2018.
- Zajadło J., *Co to są hard cases?*, [w:] *Fascynujące ścieżki filozofii prawa 2*, red. J. Zajadło, K. Zeidler, Warszawa 2021.
- Ziemiński Z., *Logika praktyczna*, Warszawa 1994.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. 2023, poz. 775).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1610).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1550, ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2024, poz. 17, ze zm.).
- Ustawa z dnia z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2024, poz. 37, ze zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. 2023, poz. 2383, ze zm.).
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. 2023, poz. 1230, ze zm.).

Orzecznictwo

- Wyrok SA w Białymstoku z dnia 7 lipca 2017 r., II AKa 69/17, Legalis nr 1674200.
- Wyrok SA w Szczecinie z dnia 28 lipca 2017 r., II AKa 27/17, Legalis nr 1683398.
- Wyrok SA w Białymstoku z dnia 27 października 2021 r., III AUa 745/20, Legalis nr 2905654.
- Wyrok SN z dnia 19 stycznia 2017 r., I KZP 15/16, Legalis nr 1546733.
- Wyrok SN z dnia 3 lutego 2021 r., I PSK 46/21, Legalis 2568339.
- Wyrok SN z dnia 5 września 2023 r., II USKP 94/22, Legalis nr 2980502.

ABSTRAKT

Głosowane orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Białymstoku oraz Sądu Najwyższego, wydane w tej samej sprawie, odnoszą się do istotnych okoliczności (przesłanek) wpływających na zakres odpowiedzialności subsydiarnej członka zarządu spółki kapitałowej na podstawie art. 116 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 i 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych za zaległości spółki z tytułu nieopłaconych składek wraz z odsetkami za zwłokę oraz kosztami egzekucyjnymi. Przedmiotowe orzeczenia zasługują na uwagę, gdyż w toku sprawy powstało istotne zagadnienie prawne związane z problemem „podwójnej” odpowiedzialności członków zarządu, które ma doniosłe znaczenie dla

praktyki prawniczej i judykatury w podobnych sprawach. Poza uwagami krytycznymi do głosowanych orzeczeń, autor przedstawia propozycję rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, udzielając odpowiedzi na dwa pytania zawarte w skardze kasacyjnej, formułujące istotę analizowanego problemu.

Słowa kluczowe: odpowiedzialność członków zarządu; należności spółki kapitałowej z tytułu składek; wierzytelności publicznoprawne